

ukrižovanie - lat. crucifigo – „upevňujem na kríž“; spôsob popravy ťažkých zločincov v starovekom Ríme; výtvarné zobrazenie ukrižovaného Krista sa nazýva *krucifix*; pozri *nikitirion* (Tkáč); *Oslávenie kríža*; *trest smrti*

Hall: v dobách *Rímskej ríše* bolo ukrižovanie široko užívaným spôsobom potupnej popravy, vyhradeným pre brutálnych zločincov a otrokov, čímsi tak ponižujúcim ako stredoveké vpletanie odsúdencov do kola alebo vešanie za rebro; uskutočňovalo sa zrejme spôsobom dosť odlišným od toho, ako nás výtvarné umenie ho zvyklo vnímať; na mieste popravy bol do zeme vsadený stĺp (*stipes*), ktorý sa mohol použiť viac razy, čo bolo v krajine chudobnej na drevo veľmi užitočné; (Discovery uvádza, že nešlo ani tak o stĺp, ale o živý strom, dokonca o strom *olivovníka*, ktorý rástol v celých hájoch, bol k tomuto účelu vopred tvarovaný a mohol slúžiť pre viaceré popravy); odsúdenec niesol na popraviske iba vodorovné brvno (*patibulum*), ku ktorému mal priviazané ruky, aby nemohol klásť odpor; po príchodu mu ruky alebo zápästie pribili na konce brvna a to potom vytiahli na zvislý klát, kde ho buď opreli o vrchol a to vytvorilo T (*crux commissa*), alebo bolo patibulum spustené nižšie a vytvorilo kríž pretínajúci sa (*crux immissa*); *suppedaneum* ako podpera nôh bolo iba stredovekým výmyslom; nakoniec boli na stĺp pribité nohy; ako znak „zvláštnej milosti“ mohli byť odsúdencovi polámané končatiny, aby jeho utrpenie na kríži bolo skrátene a smrť tak prišla rýchlejšie alebo naopak mohlo byť zomieranie predĺžené, ak sa mu pod zadok dala podpera (*sedile*), na ktorej akoby z boku sedel; samotné ukrižovanie malo zrejme ešte rôzne „vylepšenia“ v podobe ukrižovania hlavou dole na kríž v tvare X (*crux decussata/ kríž Ondrejský*) apod.; na klasický kríž bola hore nad jeho hlavou pripevnená tabuľka s označením previnenia (*titulus*), ktorú dovtedy mal odsúdenec pripevnenú na krku, keď niesol brvno na popraviske; pozri *Spartakus*, *apoštol Filip*, *apoštol Peter*, *Achatius/Agathius*, *Ondrej*, *Wilgefortis* a d’.

Nový biblický slovník v súvislosti s heslom *kríž*: ukrižovanie živých zločincov *Starý zákon* nepoznal, lebo starí Židia popravovali odsúdencov *ukameňovaním*; ich mŕtve telá potom vešali na koly pre výstrahu (*Deuteronomium 21,22*); nakoľko dotyk s krvou alebo mŕtvym telom bol „nečistý“, mŕtvol boli považované za zlodečené a bolo ich treba zvesiť a pochovať ešte pred príchodom noci; táto prax vysvetľuje novozákonné označenie Kristovho kríža ako „dreva“, symbolu potupy; ukrižovanie vykonávali *Feničania* a *Kartáginci*, neskoršie často Rimania na tento trest odsudzovali iba *otrokov*, dedičanov a najhoršie typy zločincov; okrem jednoduchého stĺpu (*crux simplex*), na ktorý bola obeť priviazaná alebo nastoknutá, existovali tri typy krížov; *crux commissa* v tvare T a niektorí sa domnievali, že sa odvodzoval od symbolu *sumerského* boha *Tammuza*; druhým bol *crux decussata* v tvare X; tretím bol *crux immissa* v tvare ; bolo zvykom, že po odsúdení bol zločinec zbičovaný korbáčmi (*flagellum*) s koženými remienkami, čo nepochybne oslabovalo obeť a urýchlilo jej smrť; popraviske sa nachádzalo za mestskými hradbami mesto a hlásateľ pred odsúdencom niesol jeho *titulus*, označenie jeho previnenia; navyše odsúdenec musel niesť priečne brvno (*patibulum*) ako otrok až na miesto svojho umučenia a smrti (pozri *Šimon z Kyrény*); odsúdencia obnažili (*Vyzliekanie Krista/ Espolio*), položili na patibulum tak, aby ho mal pod ramenami, a nakoniec mu ruky priviazali alebo pribili (*Pribíjanie na kríž*); toto brvno potom dvihli a pripevnili na zvislý trám (*stipes*), aby obeť mala nohy nad zemou, ale nie tak vysoko, ako sa často zobrazuje v motíve *Vztyčovanie kríža/Povýšenie na kríž* (pozn. biblia hovorí, že špongia s octom bola nastoknutá na *yzopovej* tyči, čo je iba poloker, takže by ani nedosiahla k ústam odsúdencov, ak by sa nachádzal vo väčšej výške; navyše samotné vyvýšenie kohokoľvek a čohokoľvek by mohlo nadobudnúť neželateľný symbolický význam: vyvýšené boli stolice panovníkov, schody ku trónu, *tiáry* umožňovali zvýšiť postavy *pápežov* ap.; napokon išlo „iba“ o popravu „darebákov“ a bolo treba šetriť materiálom); nohy boli priviazané alebo pribité; hlavnú váhu tela zvyčajne niesol vystupujúci klátik (*sedile*), na ktorom obeť sedela; potom odsúdencia nechali zomrieť hladom a vyčerpaním; smrť niekedy kati urýchlili polámaním nôh (*crurifragium*); tento spôsob volili pri poprave zločincov, ale nie pri *Ježišovi*, lebo ten už v tu dobu nežil; bolo zvykom telá mŕtvych odsúdencov prepichnúť, aby sa kati presvedčili, že obeť je skutočne mŕtva; tak sa to stalo aj v prípade Ježiša, lebo predstavitelia Židov žiadali, aby mohol byť pochovaný pred sobotou (*sabatom*; *Ján 19,31*); zdá sa, že spôsob smrti ukrižovaním sa v rôznych častiach Rímskej ríše líšil; doboví spisovatelia sa od tohto najkrutejšieho a najviac ponižujúceho spôsobu trestu dištancovali; archeologický nález z 1968 v blízkosti Jeruzalemu, ktorý patrí do Ježišových čias, ukazuje na to, že ukrižovaný mladík mal pribité paže a nie dlane, takže váhu tela niesla doska *sedecula*, pribité ku zvislému brvnu ako opora trupu; nohy mal v kolenách ohnuté a stočené tak, že lýtky ležali rovnobežne s patibulom a členky boli pod zadkom; jediný železný klinec (doposiaľ *in situ*) prebil obidve päty tak, že pravá bola nad ľavou; obe nohy mu prerazili

zrejme silnou ranou (ako tomu bolo aj u Ježišových spolutrpiteľov); drevený úlomok ukazuje, že kríž bol zhotovený z olivového dreva; pokiaľ Kristus zomrel podobne, potom nemal natiahnuté nohy, ako to zobrazuje tradičné kresťanské umenie; takto pokrútené svaly na nohách spôsobovali strnulé kľče a zväčšovali bolesť, čo po predošlom vysilujúcom bičovaní nepochybne skrátilo dobu zomierania približne na 6 hodín; pozri *protoevanjelium*; *Snimanie z kríža*

Expres: Rimania odsúdili tisícky Židov k smrti na kríži, keď chceli potlačiť židovské povstanie v prvom storočí nášho letopočtu, ktoré skončilo zrúcaním *Jeruzalemského chrámu*; smrť ukrižovaním bola jednou z najobscénnejších foriem usmrtenia; pôsobila desivo, lebo odsúdenec zomieral zvyčajne veľmi dlho, jeho bolesť bola všetkým na očiach a ponížujúce bolo aj to, že odsúdenec bol *nahý*; tento trest smrti vykonávali v rozmedzí 400pr.Kr.-400po Kr. Peržania, Gréci, Asýrčania, Kartáginci a iné staroveké civilizácie; najviac ho však používali Rimania počas židovského povstania v 1.st., keď kríže lemovali celú krajinu; podľa antropológa Joe Ziasa, v rokoch 66-72 ukrižovali niekedy až 500 Židov denne; stávalo sa, že nemali dosť krížov ani priestoru; Zias v roku 1868 v blízkosti Jeruzalema urobil významný nález obete popravenej ukrižovaním; išlo o 24-28 ročného mladého muža a jeho kostrové pozostatky sa našli v hrobke jednej židovskej rodiny spolu s 35 pochovanými, ktorí zomreli násilnou smrťou a hladom; hoci vedci neverili, že našli fyzický dôkaz ukrižovania, lebo obeť boli ku krížu skôr priväzované ako pribíjané a potom hádzané na hromadu napospas zveri; po klincoch z ukrižovaných tiel bol v tých časoch veľký dopyt, lebo ľudia ich považovali za silné *amulety*, ktoré ochránia pred zlom, a tak ich z tiel ukrižovaných odstraňovali (čosi obdobné ako kúsok povrazu obesena v stredoveku); v tomto prípade bol kliniec zatlčený cez päťovú kosť do hrče v dreve a nedal sa vytiahnuť; Joe Zias tvrdí, že dĺžka zomierania bola závislá od spôsobu ukrižovania (použitie sedile, priväzovanie apod.); pribíjanie za ruky cez dlane je nereálne, lebo v tejto časti sú iba drobné kosti, koža a svaly, ktoré by sa pod váhou tela pretrhli; preto pokiaľ ide o ruky, mohli byť buď priviazané alebo pribité tesne za zápästím; v takom prípade smrť mohla nastať relatívne rýchlo, asi do 10 minút; človek v tejto polohe (trup v predklone) mal ťažkosť s dýchaním, a tak zomieral aj na zadusenie; ak bol odsúdenec pevnejšej telesnej stavby, t.j. dostatočne ho nevysililo *bičovanie* a nesenie brvna na popravisisko, ak bol priviazaný a nie pribitý a bolo použité sedile, ak mu neboli poľamané nohy, mohol zomierať aj niekoľko dní

www v súvislosti s heslom *Alexamenos graffiti*: podľa katolíckej encyklopédie mal byť nápis uštipačným zobrazením kresťana pri akte uctievania; somárska hlava by mohli byť považovaná za urážlivé vyobrazenie súčasnej rímskej spoločnosti, lebo spôsob popravy ukrižovaním bol určený pre najhorších zločincov až do svojho zrušenia cisárom *Konštantínom Veľkým* v 4.st.

Keller: Marek (15,23): „Ponúkli mu víno s *myrhou*, ale ho neprijal“; tento akt milosrdenstva spomínajú viac razy aj iné údaje; v starej židovskej *Baraite* sa hovorí: Koho vedú na smrť, má dostať kúsok *kadidla* rozpusteného v pohári vína, aby mu omámilo zmysly...v Jeruzaleme ho štedro rozdávali a prinášali šľachetné ženy; bádateľ Moldenke súdi, že *myrhu* zmiešanú s vínom ponúkli Ježišovi tesne pred ukrižovaním, aby zmiernili bolesti, ako keď sa ťažkým pacientom pred anestéziou podáva opojný nápoj; Ježiš nápoj odmietol a útrapy klinčovania znášal s jasným vedomím

<https://en.wikipedia.org/wiki/Crucifixion>

Martýrium Prima a Feliciani (Weißener Passionale, 1170-1200)

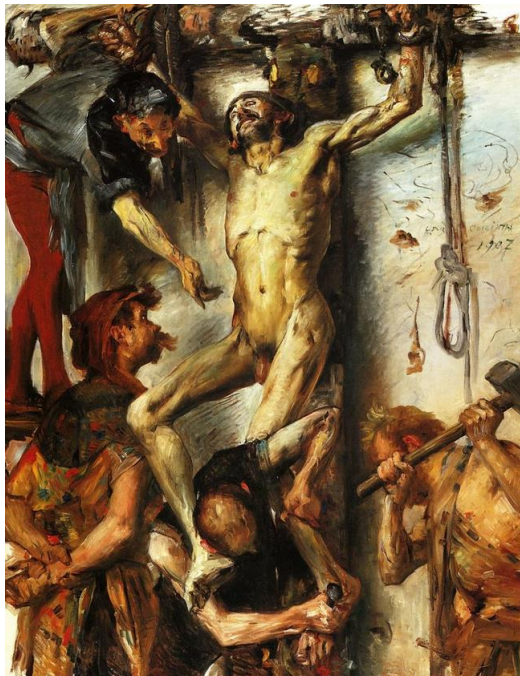
H. Schedel (tlač): Ukrižovaný chlapec Wilhelmus (Norimberská kronika, 1440-1514)

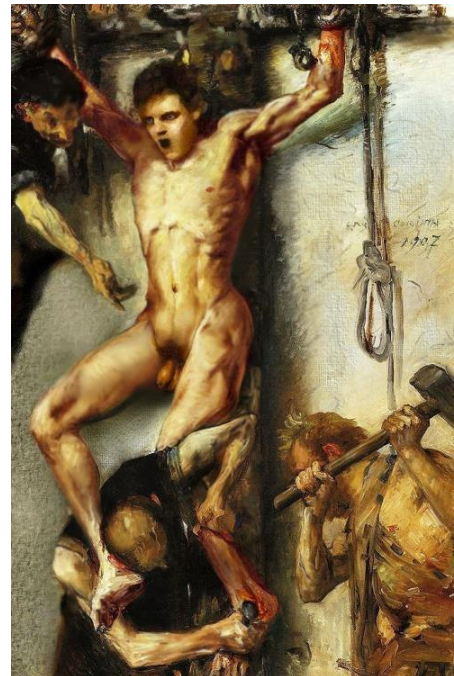
Neznámy japonský umelec: Ukrižovanie dvadsiatich šiestich mučeníkov v Japonsku (17.st.)

F. Bronnikov: Ukrižovaní otroci (1878)

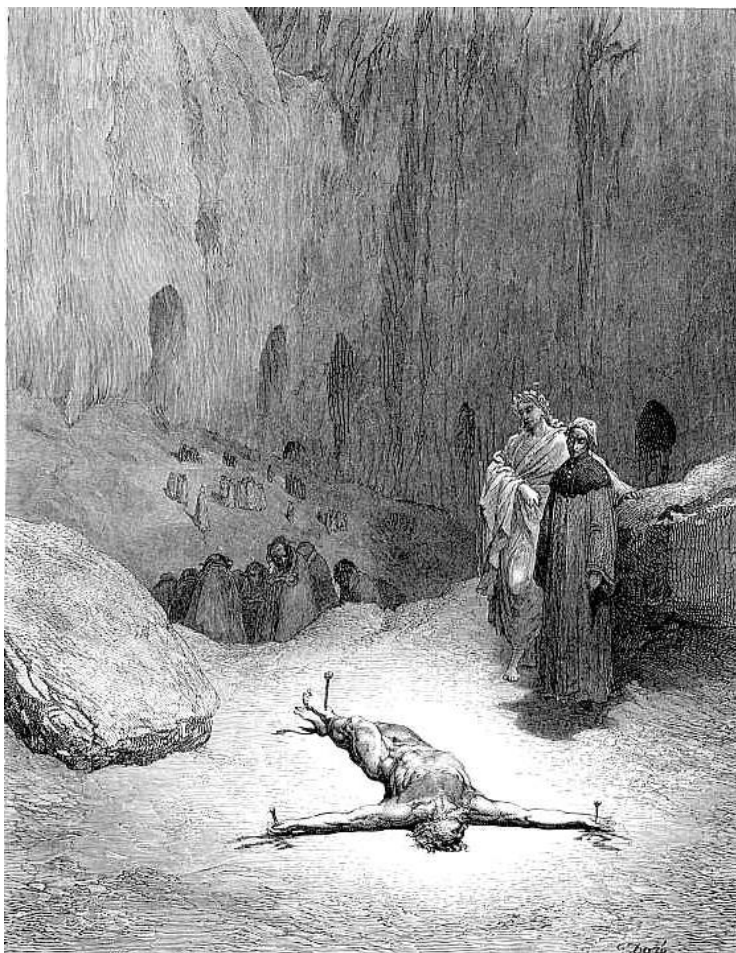
L. Corinth: Veľké martýrium (1907)

L. Corinth: Mučenie (1907)

L. Corinth: Ukrižovaný zlodej (1883)

G. Doré: Ukrižovaný farizej (Božská komédia, 19.st.)

M. Ormandík: Všetci ľudia budú bratia